

Sønderjyske fanger i Sibirien under den første verdenskrig.

Theodor Foss fra Haderslev som uforfærdet sygepasser mens Tyfus rasede og lig-bjerget voksede fra dag til dag.

I "Sønderjysk Månedsskrift" for november markeres 50 års mindet for våbenstilstanden 1918 og de begivenheder der står i forbindelse dermed, af nogle dagbogsoptegnelser af daværende redaktør ved "Modersmaalet" Anders Lebeck, optegnelser fra bevægede dage forud for og efter 11. november, da omvæltning og revolution tog form i det tyske rige og visheden om en forestående folkeafstemning i Nordslesvig voksede i styrke.

Men der er tillige en stor og meget Interessant artikel, hvori rentier Peter Jensen, Nustrup, fortæller om dansksindede sønderjyder i russisk krigsfangenskab under den første verdenskrig. Det fremgår af hans beretning, at russerne 1 denne krig tog henved 2 millioner fanger, af hvilke ca. 250 var dansksindede fra Slesvig. Peter Jensen blev taget til fange på østfronten den 10. oktober 1915 og sendt til Sibirien, til dødslejren Persilenski-Punkt, en gammel Japansk sommerlejr, der var ganske uegnet til vinterophold. Hvad han der oplevede var præget af rædsel og nød, fremkaldt først og fremmest af sygdom (Tyfus), sult, kulde og uhumskehed. En tilværelse med død og menneskelig elendighed.

Imidlertid var der, takket være Ikke mindst gymnastikinspektør N. H. Rasmussen og pastor N. A. Jensens Initiativ og indsats oprettet en dansk fangelejr i Pawlowo-Podsadskii – i lighed med de sønderjyske fangelejre I Aurillac i Frankrig og Feltham i England – og til denne lejr ankom Peter Jensen med andre sønderjyder efter et halvt års forløb, og her blev, fortæller han, sønderjyderne godt behandlet. Peter Jensen beretter om de mange mærkelige og efter marts-revolutionen i 1917 også spændende hændelser, de sønderjyske fanger kom ud for, han beretter om forholdet til civilbefolkningen, om flugtforsøg og endelig om den lange og besværlige hjemrejse fra det fjerne Sibirien efter krigens ophør i 1918. De fleste kom hjem over Stockholm. Peter Jensen nåede til sit hjem den 24. december 1918.

Han havde da Ikke været der siden 11. august 1914, da han blev indkaldt til tysk krigstjeneste. Blandt nordslesvigere fra Haderslev amt, han var sammen med, kan nævnes Niels Kristensen fra Brøns, Ottesen Dahl fra Frifelt, de to brødre Frederik og Falle Rudbek fra Hajstrup, Jes Ravn fra Øster Lindet, den siden så sørgelig berømte, dengang lægestuderende, Frits Clausen, Aabenraa, Anton Budde, Bæk ved Nustrup, Jens Nikolajsen, Gram, Mads Lund, Hajstrup, Willy Andersen og Theodor Voss fra Haderslev.

Theodor Voss fremhæves i et særligt kapitel som en fremragende kammerat, hjælpsom og offervillig, menneskelig forstående i alle forhold. Voss virkede en tid som sygepasser, mens tyfus rasede og høstede. Det anfægtede ham ikke. »Når en fange var død«, skriver Peter Jensen, »tog sygepasserne og rullede ham med klæder og madras ind 1 hans tæppe og bar ham ud ved siden af et lighus. Ved Juletid 1915, inden Røde Kors kom, var her allerede omkring 400 lig. Her frøs ligene sammen, og dette bjerg af lig voksede hver dag, Indtil russerne efter ordre fra Røde Kors måtte til at begrave dem. – Jo, der var såvist plads for gode sygepassere. Theodor var en af dem, som kunne hjælpe med et »Fader vor og et kammeratligt håndtryk I den sidste svære kamp og afsked fra håbet om at komme hjem igen. – –

Theodor Voss nåede hjem til Haderslev den 5. december 1918 og havde ligeledes været borte siden krigens udbrud. I sommeren 1919 var han med til at stifte »Foreningen af forhenværende krigsfanger i Rusland«, i hvis bestyrelse han sad og hvor han øvede en meget stor Indsats. Men han blev syg og døde efter lange lidelser i midten af Juli 1951.

Peter Jensen har været formand for foreningen i 17 år. Den har endnu 15 medlemmer.